

Asia: VN/17575/2021

Luonnos hallituksen esityksestä SORA-säännösten muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne muutosehdotuksista alla olevaan tekstikenttään

Lausun asiassa sosiaalihuollon laillistettuna ammattihenkilönä. Työskentelen opiskeluhyvinvoinnin tehtävissä opintokuraattorina ammattikorkeakoulussa. Esitän lausuntonani kohteliaimmin seuraavaa.

Lakiesityksen sanottuna tavoitteena on parantaa alaikäisten turvallisuutta, potilas- ja asiakasturvallisuutta ja liikenteen turvallisuutta sekä opiskelijoiden oikeusturvaa selkeyttämällä ja täydentämällä voimassa olevaa sääntelyä SORA-loppuraportin ehdotusten mukaisesti. Esitys tarkentaakin onnistuneesti mm. SORA-prosessin vireille tuloa ja koulutuksen järjestäjän mahdollisuutta pidättää opiskeluoikeus muutoin peruuttamisprosessin aikana, minkä lisäksi esitys sisältää opiskelijan oikeusturvaa vahvistavan jälkiohjausoikeuden opiskeluoikeuden peruuttamistilanteissa.

Kuitenkin osa SORA-pykälistä ja niiden säännöskohtaisista perusteluista voisivat olla paitsi nykylainsäädäntöä myös nyt ehdotettua täsmällisempiä ja tarkkarajaisempia. Lain sanamuodoista ilmenee, että koulutuksen järjestäjä on oikeutettu käyttämään rajoitusvaltuuksia, mutta rajoittamistoimivallan käytön edellytykset jäävät epäselviksi eikä sääntelyllä anneta riittävää ennustettavuutta koulutuksen järjestäjän toimista (vrt. <http://lainkirjoittaja.finlex.fi/4-perusoikeudet/4-1/#jakso-4-1-15>).

Lakiesitykseen sisältyvien opiskeluoikeuteen kohdistuvien toimien (epääminen, pidättäminen, menettäminen, erottaminen ja peruuttaminen sekä peruuttamisen palautus) terminologia ja ehdotetut soveltamistilanteet ovat osin vaikeasti ymmärrettäviä erityisesti ns. ketjutettujen pykäläviittausten myötä sekä siitä syystä, että useiden oleellisten säännösten pykäläkohtaiset perustelut löytyvät nyt jo kumotuista laeista (esim. amk-lain uudistuksen esitöistä HE 164/2010 vp). Vaikka opiskelijan oikeusturvaa pyritäänkin nyt ehdotetuilla säädösmuutoksilla parantamaan,

vaikuttaa ilmeiseltä, että edellä todettu asiantila voi käytännössä estää asianmukaisten oikeusturvakeinojen käytön.

Viitaten Ihmisoikeuskeskuksen antamaan lausuntoon tästä lakiesitysluonnoksesta, SORA-selvityksen esipuheessa todetaan, että ”suuri osa koulutuksen järjestäjistä antaa olettaa, että käytössä oleva tukipaketti opiskelun esteiden poistamiseksi on mittava, ja sitä hyödynnetään tarvittaessa”. Mainittu seikka perustuu koulutuksen järjestäjien näkemyksiin eikä esimerkiksi opiskelijoiden kokemuksiin. Tutkimustietoa yksilöllisten opiskelujärjestelyiden toteutumisesta on kuitenkin saatavilla (esim. Nieminen, J.H. Unveiling ableism and disablism in assessment: a critical analysis of disabled students' experiences of assessment and assessment accommodations. High Educ (2022). <https://doi.org/10.1007/s10734-022-00857-1>). Tutkimukseen osallistuneiden 139 opiskelijan kokemusten perusteella valtaosalla oli negatiivisia kokemuksia arvioinnista ja yksilöllisistä järjestelyistä, minkä lisäksi omien oikeuksien puolesta taistelu ja yksilöllisten järjestelyjen kehno järjestely ja yksipuolisuus (tenttijärjestelyt) ovat teemoina vahvasti esillä tutkimuksen aineistossa. Olen yhtä mieltä Ihmisoikeuskeskuksen kanssa siitä, että lainsäädännön toteutumista olisi seurattava järjestelmällisesti myös opiskelijoiden näkökulmasta.

Mitä tulee esitysluonnoksessa mainittuihin SORA-loppuraportin ehdotuksiin, niin yhteistyövelvoitteen osalta haluan kiinnittää lainsäätäjän huomiota siihen, että myös korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 8 §:ssä säädetään YTHS:n ja korkeakoulujen välisestä yhteistyövelvoitteesta, mikä on säädösten suhteellisen uusi velvoite (ks. HE 19/2022 vp).

26 § ESTEETTÖMYYS JA OPISKELIJAKSI OTTAMISEN EDELLYTYKSET

Ehdotetun 26 §:n 2 momentin täsmennys siitä, että opiskelijaksi ottamisen esteenä ei voisi olla sellainen opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös, jonka jälkeen opiskeluoikeus olisi myöhemmin palautettu, on kannatettava. On selvää, että opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös on menettänyt merkityksensä, kun opiskelijan on osoitettu olevan terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään jälleen kykenevä opintoihin liittyviin käytännön tehtäviin tai harjoitteluun, eikä tällaisen aikaisempaan ajankohtaan ajoittuneen tilanteen pidä olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle.

27 § OPISKELIJAVALINTAAN LIITTYVÄ TIEDONSAANTI

Ehdotettua 27 §:ää ehdotetaan muutettavaksi 26 §:ää vastaavasti. Ehdotettu 1 momentin 3 kohtaan lisättävä uusi säännös on edelliseen pykälään viitaten niin ikään kannatettava, sillä se rajaisi opiskelijan tiedonantovelvollisuuden vireille tulleesta ja kesken jääneestä opiskeluoikeuden peruuttamista koskevasta asiasta enintään kaksi vuotta vanhoihin asioihin.

Haluan tässä yhteydessä kiinnittää lainsäätäjän huomiota siihen, että SORA-selvityksen mukaan yksi tiedonsaantipykälän ongelmista on, että vastuu ilmoittaa mahdollisista terveyteen ja toimintakykyyn liittyvistä esteistä on hakijalla itsellään. Toisaalta HE 164/2010 vp mukaisesti kyse on arkaluonteisista tiedoista ja sen vuoksi niitä voidaan tiedustella vain hakijalta itseltään. Tosiasiassa Suomessa on kasvava joukko satunnaisesti tai säännöllisesti huumeita käyttäviä ihmisiä, joista monikaan ei halua leimaantumisen pelon vuoksi puhua asiasta esimerkiksi työpaikallaan, opiskeluyhteisössä, sosiaali- ja terveydenhuollossa tai edes läheisilleen. Näin ollen on hyvinkin ymmärrettävää, että hakija, joka ei ole koskaan tullut kertoneeksi päihdekäytöstään terveydenhuollossa (esim. huumeiden käyttöön liittyvän stigman vuoksi), jättää mitä todennäköisimmin ilmoittamatta kyseisen terveydentilaansa liittyvän seikan myös koulutuksen järjestäjälle välttääkseen aiheuttamasta itselleen hankaluuksia esim. opiskelupaikan saannin suhteen. SORA-lainsäädännön tiedonsaantipykälän lähtökohtainen ongelma on siis siinä, että ehdotonta avoimuutta yksilön henkilökohtaisesta kokemuksesta ei voitane edellyttää.

Totean myös, että lain esitöistä jää epäselväksi, mistä syystä päätöstä opiskeluoikeuden peruuttamisesta ei voitaisi tehdä siinä yhteydessä, kun opiskelija vapaaehtoisesti keskeyttää opintonsa (ts. opiskeluoikeudesta luopumisen yhteydessä) tai jos opiskelija on laiminlyönyt velvollisuutensa ilmoittautua 29 §:ssä säädettyllä tavalla. Erityisesti huomioiden hallintolain (434/2003) 5 luvun 23 §:n sääntely asian käsittelyn viivytyksettömyydestä, on vaikea pitää kohtuullisena asiantilaa, jossa opiskeluoikeuden peruuttamista ei saataisi ratkaistua, vaan se voisi olla vireillä jopa kahden vuoden ajan vailla päätöstä. Hallintolain mukaisesti opiskelijalle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi, mutta päätös voitaneen tehdä, vaikka opiskelija ei haluaisi käyttää tilaisuuttaan tulla kuulluksi asiansa käsittelyssä. Ts. olisiko opiskeluoikeus mahdollista peruuttaa syystä, että opiskelija haluaa luopua opiskeluoikeudestaan tai jos hän on laiminlyönyt velvollisuutensa ilmoittautua laissa säädettyllä tavalla?

32 § OPISKELUOIKEUDEN MENETTÄMINEN

Ehdotettu 32 § on osin yllättävä, sillä pysyvän erottamisen mahdollisuus on ollut esillä aiemminkin SORA-säädösten muutosesityksessä (2009). Tuolloin kyse olisi ollut äärimmäisestä kurinpitotoimesta, mutta ehdotettu säännös oli saanut lausunntomenettelyssä ristiriitaisen vastaanoton ja pysyvän erottamisen mahdollisuudesta luovuttiin hallituksen esityksen jatkovalmistelun yhteydessä (ks. HE 164/2010 vp).

Nyt ehdotettu sääntely opiskeluoikeuden menettämisestä olisi aikamäärään osalta tarkkarajainen. Mikäli pykälän sanamuoto jää ehdotetun mukaiseksi ja kun opiskelijan kieltäytymisellä olisi merkittäviä oikeusvaikutuksia, lain esitöistä olisi nähdäkseni oleellista ilmetä, millä tavalla opiskelijan kieltäytyminen on todennettava. Myös Sivista sekä Laurea-ammattikorkeakoulu ovat lausunnoissaan viitanneet seikkaan, että nykyinen kieltäytymistä koskeva muotoilu on tulkinnanvarainen. Voisiko kaikkien asianosaisten kannalta olla selkeintä, jos opiskeluoikeuden pidättäminen ei liittyisikään nimenomaisesti kieltäytymiseen vaan tarkastusten ja tutkimuksen osalta niihin liittyvän lausunnon toimittamiseen ja rikosrekisteriotteen osalta sen nähtäväksi antamiseen?

Ehdotettua kuuden kuukauden aikamäärettä voi kokonaisuutena arvioiden pitää melko lyhyenä. Sen sijaan tarkoituksenmukaisempana aikamääränä voisi pitää yhtä vuotta.

Toivoisin lainsäätäjän myös arvioivan, voisiko opiskeluoikeuden menettämiseen liittyä mahdollisuus opiskeluoikeuden palauttamiseen (opiskeluoikeuden pidättämistä vastaavasti), mikäli opiskeluoikeuden menettäminen olisi johtunut siitä, että opiskelija ei ollut toimittanut terveydentilaansa liittyvää lausuntoa, mutta sittemmin toimittaisi tarvittavat terveydentilaansa liittyvät selvitykset.

33 § OPISKELUOIKEUDEN PERUUTTAMINEN

Ehdotetun 33 § 1 momentissa säädettäisiin voimassa oleva sääntelyä vastaavasti opiskeluoikeuden peruuttamisen edellytyksistä.

Useampien korkeakoulujen päihdeohjelmissa annetaan ymmärtää, että päihdekäytön yhtenä seuraamuksena voisi olla opiskeluoikeuden peruuttaminen SORA-lainsäädännön tarkoittamissa tilanteissa. Kuitenkin nyt voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti opiskeluoikeutta ei voida peruuttaa positiivisen huumetestin seurauksena, sillä huumetestaukseen sovelletaan 38 § mukaisia kurinpitoseuraamuksia. Toisin sanoen päihdekäytön ollessa kyseessä opiskeluoikeus voidaan peruuttaa ainoastaan, mikäli koulutuksen järjestäjä on määrännyt opiskelijan terveydentilan toteamiseksi tarkastuksiin ja tutkimuksiin, joihin opiskelija on suostunut ja mikäli niistä tehdyn lausunnon perusteella on ilmeistä, että opiskelija ei täytä opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä.

Näin ollen toivoisin lainsäätäjän harkitsevan, olisiko epäselvyyksien välttämiseksi tarkoituksenmukaista mainita nimenomaisesti lain esitöissä, että opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva päätös ei voi perustua huumetestistä laadittuun todistukseen, josta voi seurata voimassa olevan lainsäädännön nojalla ainoastaan kurinpitotoimia, sillä opiskeluoikeuden peruuttamispäätöksen tulee (myös huumausaineiden käyttöön liittyvissä tilanteissa) perustua terveydentilan toteamiseksi suoritetusta tarkastuksesta ja tutkimuksesta tehtyyn lausuntoon.

Nyt voimassa olevaa sääntelyä koskevassa hallituksen esityksessä HE 26/2014 vp todetaan, että pykälän sisältöä ei esitetä muutettavaksi nykyisestä. Huomioiden kuitenkin sen, että korkeakouluopintojen terveydentilavaatimukset ovat vaihtelevia, eivätkä vähiten siksi, että ammattikorkeakoulut ja yliopistot määrittelevät tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset itsenäisesti (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70341/URN_ISBN_978-952-00-3562-4.pdf?sequence=1) sekä sen, että nyt lausuttavana olevan lakiesityksen sanottuna tavoitteena on mm. parantaa opiskelijoiden oikeusturvaa, olisiko yhdenmukaisten menettelytapojen

varmistamiseksi tarpeellista tuoda lakimuutoksen esitöihin HE 164/2010 vp:ssä todettua? Jossa siis lukee seuraavasti:

”Käytännössä opiskeluoikeuden peruuttamisen edellytyksenä olevat terveydentilaa ja toimintakykyä koskevat seikat olisivat vakavia ja luonteeltaan sellaisia, joiden johdosta tutkinnon suorittaminen ei olisi ilmeisesti mahdollista. Tarkoitettut seikat voisivat liittyä sekä fyysiseen että psyykkiseen terveyteen. Opiskeluoikeus voitaisiin peruuttaa vain, mikäli terveydentilaan liittyvä seikka objektiivisesti arvioiden estää opinnot ja voisi vaarantaa muiden henkilöiden turvallisuutta. Terveydentilaan liittyvillä seikoilla, jotka voisivat johtaa opiskeluoikeuden peruuttamiseen, tarkoitettaisiin esimerkiksi vakavaa asosiaalisesti väritynyttä persoonallisuushäiriötä, vakavia psykoottisia häiriöitä, joissa ei ole saatu riittävää hoidollista vastetta sekä vakavaa päihderiippuvuutta, jota ei ole saatu hoidolla hallintaan. Tällaiset terveydentilaan liittyvät seikat voivat vaarantaa muiden turvallisuutta. Terveydentilaan liittyvällä seikalla ei tarkoiteta lievempiä mielenterveyden häiriöitä, jotka liittyvät enemmän ikään ja elämänvaiheeseen. Tällaisia mielenterveyden häiriöitä voidaan onnistuneella hoidolla parantaa tai merkittävästi lieventää siten, että mahdolliset esteet ammatissa toimimiselle voidaan poistaa. Alalle soveltumattomuudelle ei voida asettaa selkeitä diagnostisia rajoja, vaan asia on arvioitava yksilöllisesti kyseisen alan näkökulmasta. Sääntely opiskeluoikeuden peruuttamisesta sidotaan terveydentilan ja toimintakyvyn osalta opiskelijaksi ottamisen edellytyksiin. Esityksessä ehdotetaan, että opiskelijalta voitaisiin peruuttaa opiskeluoikeus tietyissä tilanteissa silloin, kun opinnot tai opintoihin kuuluva harjoittelu edellyttävät. - - Säännöksen soveltaminen ei edellytä sitä, että teko olisi tapahtunut tai tuomio olisi annettu opiskeluaikana. Opiskeluoikeuden peruuttamista koskevaan arviointiin vaikuttaisivat esimerkiksi tehdyn rikoksen vakavuus ja siitä saadun rangaistuksen ankaruus, rikoslajin suhde kyseiseen alaan sekä rikoksen tekohetken ja opiskelijaksi hyväksymisen ajallinen suhde. Edellä kuvattujen edellytysten täytyessä opiskelija ei menettäisi opiskeluoikeuttaan automaattisesti, vaan koulutuksen järjestäjällä ja korkeakoululla olisi asiassa harkintavaltaa. Säännösten tarkoituksena olisi viimesijaisena keinona voida puuttua kaikkein vakaviimpiin yksittäisiin tapauksiin. Ennen päätöstä opiskeluoikeuden peruuttamisesta opiskelija tulisi joka tapauksessa ohjata hakemaan opiskeluterveydenhuollon palveluja ja tälle olisi annettava riittävästi ohjausta itselleen paremmin sopivan koulutusalan löytämiseksi. - - Opiskeluoikeuden palauttaminen ei olisi muutoksenhaku- tai oikeusturvakeino, vaan se edellyttäisi muutosta opiskelijan henkilökohtaisissa olosuhteissa. Mahdollistamalla opiskeluoikeuden palauttaminen pyrittäisiin tukemaan ja kannustamaan opiskeluoikeuden menettäneen opiskelijan paluuta opintoihin tilanteissa, joissa opiskeluoikeuden peruuttamisen taustalla on ollut esimerkiksi erilaisia elämänhallintaan liittyviä ongelmia, jotka henkilö on saanut hallintaan. Tällaisia ongelmia voisivat olla esimerkiksi päihde- tai mielenterveysongelma.” (HE 164/2010 vp)

Ehdotetun 33 §:n 2 momentin muutos, joka kattaisi suojeltavien henkilöryhmien osalta alaikäisten lisäksi myös iäkkäät ja vammaiset henkilöt, on kokonaisuutena arvioiden kannatettava. On kuitenkin huomioitava, että ehdotettu muutos asettaisi alalla opiskelevat ainakin joksikin aikaa eri asemaan kuin alalla työskentelevät, sillä vammaisten ja ikääntyneiden parissa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä ei ole tällä hetkellä erillistä lainsäädäntöä, joskin sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteltu luonnos hallituksen esityksestä laiksi sosiaali- ja terveyden- huollon valvonnasta (<https://stm.fi/hanke?tunnus=STM057:00/2021>), joka toisi uuden velvoitteen kaikille palveluntuottajille selvittää iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden sosiaali- ja terveyspalveluihin

työhön otettavan tai virkaan nimitettävän henkilöstön rikostausta. Viittaa tässä yhteydessä myös Oikeusrekisterikeskuksen lausuntoon tästä lakiesitysluonnoksesta, jonka mukaan rikosrekisterilain 6 §:n 5 momentissa ei myöskään määritellä kuka on iäkäs tai vammaisen henkilö, mitkä eivät ole yhtä yksiselitteisiä termejä kuin alaikäinen.

Myös ihmiskauppaa koskevien rikoslain kohtien lisäämistä voi pitää haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden suojelutarkoitus huomioiden tarkoituksenmukaisena.

Lisäksi mainittakoon, että kokonaisuutena arvioiden on perusteltua syytä epäillä, että myöskään rikoslain 43 luvun 7 § mukaiseen törkeään dopingrikokseen sekä 50 luvun 2 § mukaiseen törkeään alkoholirikokseen syyllistyneillä ei olisi edellytyksiä työskennellä haavoittuvassa asemassa olevien henkilöryhmien parissa. Tätä näkemystäni perustelen sillä, että dopingrikos voidaan katsoa törkeäksi mm., jos rikoksenteijä on levittänyt dopingainetta alaikäiselle ja vastaavasti alkoholirikos voidaan katsoa törkeäksi mm., jos rikoksenteijä on levittänyt alkoholiuomaa tai väkiviinaa häikäilemättömällä tavalla alaikäisille tai toisen riippuvaista asemaa hyväksi käyttäen.

Haluan kiinnittää lainsäätäjän huomiota siihen epä johdonmukaisuuteen, että pahoinpitelyn ja ryöstön osalta rikoslistaukseen sisältyvät ainoastaan törkeät tekemuodot, mutta huumausainerikosten osalta myös ns. perusmuotoinen huumausainerikos. Onko todella niin, että toisen terveyden vahingoittaminen, kivun aiheuttaminen tai toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan saattaminen on vähemmän moitittavaa kuin se, että on esim. yrittänyt pitää tai pitänyt hallussaan taikka välittänyt toiselle enemmän kuin vähäisen määrän huumausainetta?

Ehdotetun 33 §:n 3 momentti on erityisen kannatettava, sillä kaikkien asianosaisten on oleellista tietää, milloin opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan asian katsotaan tulleen vireille. Otettaessa huomioon, että pykälän säännökohtaisissa perusteluissa todetaan kuulemisella tarkoitettavan hallintolain 34 §:n mukaista kuulemistä, voisi perusteluissa olla mielekästä viitata myös kuulemisesta ilmoittamisen osalta hallintolain 36 §:ään, jonka mukaan asianosaiselle on ilmoitettava kuulemisen tarkoitus ja selityksen antamiselle varattu määräaika sekä tarvittaessa yksilöitävä, mistä seikoista selitystä pyydetään. Vireille tulon ajankohdan todentamisen näkökulmasta säädöksestä olisi hyvä ilmetä myös, tuleeko kuulemisesta ilmoittaminen tehdä hallintolain 10 luvun 59 § mukaisesti postitse kirjeellä vastaanottajalle, jonka katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä – vai voisiko esimerkiksi sähköinen viesti opiskelijan itsensä ilmoittamiin sähköpostiosoitteisiin olla riittävä?

Ehdotetun 33 § 4 momentin sanamuoto ”on selvitettävä” on velvoittavuudessaan sikäli ongelmallinen, että selvittämistoimenpidettä on mahdotonta tehdä yhteistyössä opiskelijan kanssa, mikäli opiskelija ei ole siihen suostuvainen. Tosiasiallisesti kyse ollee siitä, että ennen opiskeluoikeuden peruuttamista koulutuksen järjestäjän on varattava opiskelijalle tilaisuus saapua selvittämään mahdollisuuttaan hakeutua muuhun koulutukseen (vrt. tilaisuus tulla kuulluksi).

Lisäksi ehdotetun 33 §:n 4 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ”voimassa oleva säännös on ohjannut käytäntöjä siten, että peruuttamispäätös ja opiskelijan siirtäminen on nähty toistensa vaihtoehtoiksi.” Haluan tässä yhteydessä tuoda esille, että käytäntö vaikuttaa perustuneen HE 164/2010 vp:ssä todettuun: ”Opiskelijan siirtyminen merkitsisi sitä, että opiskeluoikeuden peruuttamista koskeva menettelyprosessi lopetettaisiin kesken eikä päätöstä opiskeluoikeuden peruuttamisesta tarvitsisi tehdä.” Näin ollen ehdotus siitä, että siirtäminen olisi jatkossa mahdollista vain opiskeluoikeuden peruuttamisen yhteydessä, on erityisen kannatettava, sillä se takaisi opiskelijalle valituskelpoisen päätöksen sekä mahdollisuuden saattaa asia riippumattoman lainkäyttöelimen tutkittavaksi.

Myös 4 momenttiin liittyvää jälkiohjausvelvoitetta niin opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen jälkeen kuin opiskeluoikeuden palauttamista haettaessa ja siihen liittyviä selvityksiä hankittaessa, on pidettävä tarpeellisenä ja erityisen kannatettavana. Viitaten Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian antamaan lausuntoon tästä lakiesitysluonnoksesta, monet esityksen säännöksistä tosiaan koskevat tilanteita, joissa opiskelijalla on hänen opintoihinsa vaikuttavia ongelmia. Korostan niin ikään ennalta ehkäisevien ohjaus- ja tukimuotojen merkitystä sekä pidän välttämättömänä opiskeluhuollollisten palveluiden resurssien riittävyttä myös korkea-asteella, jotta ohjausta ja tukea voitaisiin tarjota mahdollisimman oikea-aikaisesti. Korkeakouluopiskelijat eivät ole lakisääteisen opiskeluhuollon piirissä, mutta osa koulutuksen järjestäjistä kustantaa psykologi- ja kuraattoripalveluita itse (sekä covid-19-tilanteen myötä myös opetus- ja kulttuuriministeriön erityisavustusten turvin). Joka tapauksessa valtakunnallisesti tarkasteltuna saatavissa olevat opiskeluhuvinvoinnin palvelut vaihtelevat eikä niiden ohjaus ole koordinoitua, mistä johtuen korkeakouluopiskelijat ovat väistämättä eriarvoisessa asemassa ohjauksen ja tukipalveluiden saannin ja laadun suhteen. Viittaan tältä osin myös Savonia-ammattikorkeakoulun antamaan lausuntoon tästä lakiesitysluonnoksesta, korkeakouluilla on rajalliset resurssit jälkiohjausvelvoitteen hoitamiseen. Näin ollen jatkovalmistelussa voisikin olla tarkoituksenmukaista arvioida, olisiko ammattikorkeakoulu- ja yliopistolakeihin tarpeellista säätää koulutuksen järjestäjälle oikeus luovuttaa alle 30-vuotiaan nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot etsivää nuorisotyötä varten sellaisesta nuoresta, jonka opiskeluoikeus on peruutettu tai joka keskeyttää opintonsa tai menettää opiskeluoikeutensa ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa (vrt. nuorisolain 1285/2016 3 luvun 11 §).

34 § OPISKELUOIKEUDEN PERUUTTAMISEEN LIITTYVÄ TIEDONSAANTI

Ehdotetusta 34 §:stä minulla ei ole lausuttavaa muutoin kuin 5 momentin osalta. Tietojenantovelvoitteen laajentaminen koskemaan myös vireilläolon päättymistä on kannatettava. Huomionarvoista on lisäksi, että Valviran tiedonsaannin osalta lain esitöissä ei ole todettu Valviran vastaavan myös sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ohjauksesta ja valvonnasta. Otettaessa huomioon pykäläteksti sekä lain esityöt, on selvää, että esitetyllä sääntelyllä turvattaisiin Valviran mahdollisuutta selvittää ammattioikeutta hakevan ammattitoiminnan asianmukaisuutta paitsi terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994) annetun lain 25 §:n 4-6 momentin niin myös sosiaalihuollon ammattihenkilöistä (26.6.2015/817) annetun lain 19 §:n mukaisesti.

SORA-hankkeen huumausainealatyöryhmässä ja SORA-selvityksessä esitettiin mahdollisuutta selkeyttää huumausainetestauksen prosessia ja testauksen kriteerejä. Nyt ehdotetun lain esitöiden mukaan mahdolliset säädösmuutokset edellyttäisivät yhteistyötä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa ja mahdollisten epäselvyyksien selkeyttäminen tulisi tehdä ensisijassa ohjeistuksen keinoin sekä yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa valmistellen. Lisäksi mitä tulee lakiesitysluonnoksen suhteesta perustuslakiin ja säätämisyjärjestykseen, niin voimassaolevan 36 §:n sääntelyn on todettu täyttävän täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset, joita ehdotetun sääntelyn katsotaan vahvistavan entisestään.

Olen kuitenkin eri mieltä edellä mainitusta asiasta ja haluan siitä syystä tuoda esille seuraavia näkökulmia:

1) Voimassa olevan lain sanamuodon mukaan ”Ammattikorkeakoulu voi velvoittaa opiskelijan esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen, jos on perusteltua aihetta epäillä, että opiskelija on huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettujen huumausaineiden vaikutuksen alaisena opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai harjoittelussa tai että opiskelijalla on riippuvuus huumausaineista.” HE 26/2014 vp:ssä pykälän sisältöä ei esitetty muutettavaksi silloisesta, mistä seuraa, että pykälän säännöskohtaiset perustelut löytyvät HE 164/2010 vp:stä.

”Säännöksen 1 momentin edellytysten täytyessä opiskelija olisi velvollinen ammattikorkeakoulun määräyksestä esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen. - - Vaatimus huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä edellyttäisi, että on perusteltua aihetta epäillä opiskelijan olevan huumausaineiden vaikutuksen alaisena opiskeluun kuuluvissa käytännön tehtävissä tai harjoittelussa ja että testaaminen on välttämätöntä opiskelijan toimintakyvyn selvittämiseksi. Perusteltu epäily ei tarkoittaisi, että huumausaineiden käyttö olisi näytetty toteen, vaan se voisi perustua esimerkiksi opettajan tai harjoittelun ohjaajan tekemiin havaintoihin opiskelijan käyttäytymisestä tai työsuorituksesta, muilta oppilailta tai harjoittelupaikalta saatuun palautteeseen tai muihin tietolähteisiin, joita ammattikorkeakoulu pitää luotettavina. - - Säännöksen 2 momentissa määriteltäisiin huumausainetestiä koskeva todistus yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain 6 §:n 2 momentin säännöstä vastaavasti. Ammattikorkeakoulu voisi asettaa opiskelijalle kohtuullisen määräajan, jonka kuluessa todistus on esitettävä. Kieltäytyminen huumausainetestiä koskevan todistuksen esittämisestä tai positiivisen testituloksen antaminen voisi johtaa 28 §:n mukaisiin kurinpitotoimiin. - - Opiskeluterveydenhuollon asema opiskelijoiden päihiteidenkäytön ennaltaehkäisyssä ja ongelmakäyttäjien hoitoonohjauksessa ja tukemisessa on keskeinen.”

Huomioiden lakimuutoksen sanottu tarkoitus edistää opiskelijan oikeusturvaa, olisiko edellä mainitut seikat perusteltua tuoda myös nyt kyseessä olevan lakimuutoksen esitöihin?

2) On selvää, että päihteet eivät kuulu opiskelun käytännön tehtäviin eivätkä harjoitteluun. Lisäksi päihteiden vaikutuksen alaisena esiintyminen opiskelu-, työssäoppimis- tai harjoittelupaikalla kertoo yleisen elämänkokemuksen perusteella usein pitkälle edenneestä päihdeongelmasta. Samaan aikaan koulutuksen järjestäjän tehtäviin ei kuitenkaan kuulu nimenomaisesti valvoa opiskelijoiden päihdekäyttöä opiskelun ulkopuolella (kuten myöskään työnantajan tehtäviin ei kuulu valvoa työntekijöiden päihdekäyttöä työajan ulkopuolella), vaikka huumeaineiden vaikutuksen alaisena oleminen onkin sinällään kiellettyä muutenkin kuin opintoihin kuuluvissa käytännön tehtävissä tai harjoittelussa.

Opiskelun aikainen huumeetestausta perustuu yksityisyyden suojasta työelämässä annettuun lakiin, jonka esitöiden mukaan: ”Elimistö tottuu huumeisiin ja niihin katsotaan kehittyvän varsin nopeasti riippuvuus, josta on vaikea vapautua ilman erityishoitoa” (ks. HE 162/2003 vp). Sittemmin (2013) on kuitenkin todettu, että valtaosalle päihteitä kokeilevista ja niitä käyttävistä nuorista ei kehity päihdehäiriöitä (<https://www.duodecimlehti.fi/duo11263#s4>). Lisäksi nykyään tiedetään, että laittomia huumeita on oman ilmoituksensa mukaan ainakin kerran elämässään kokeillut 20 % ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista (Kouluterveyskysely 2019) ja 23,3 % korkeakouluopiskelijoista (Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimus KOTT 2021).

3) HE 164/2010 vp mukaan testaukseen liittyvät säännökset tehtiin vastaamaan mahdollisimman pitkälle yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain säännöksiä. Opiskelun aikaisen huumeetestauksen sääntelystä on kuitenkin jätetty pois yksityisyyden suoja työelämässä turvaavassa sääntelyssä (HE 162/2003 vp) mainittu, ”jos työntekijää koskevia henkilötietoja on kerätty muualta kuin työntekijältä itseltään, työnantajan on ilmoitettava työntekijälle saamistaan tiedoista ennen kuin niitä käytetään työntekijää koskevassa päätöksenteossa.” Kun HE 164/2010 vp mukaan perusteltu epäily voisi perustua opettajalta, harjoittelun ohjaajalta, muilta opiskelijoilta saatuihin tietoihin tai muihin tietolähteisiin, joita koulutuksen järjestäjä pitää luotettavina, niin olisiko kohtuullista, että mikäli opiskelijaa koskevia henkilötietoja on kerätty muualta kuin opiskelijalta itseltään, koulutuksen järjestäjän tulisi ilmoittaa opiskelijalle saamistaan tiedoista ennen kuin niitä käytetään häntä koskevassa päätöksenteossa tai pikemminkin tosiasiallisessa hallintotoiminnassa?

4) Koulutuksen järjestäjällä on oikeus pyytää todistus huumeetestistä (mikäli on perusteltua aihetta epäillä akuuttia päihtymystä taikka riippuvuutta huumeaineista) ja vastaavasti opiskelijalla on oikeus kieltäytyä antamasta suostumusta kyseiseen testiin, sillä ”annettujen tietojen perusteella testattava tekee tietoon perustuvan päätöksen siitä, suostuuko hän huumeainetestiin.” (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70341/URN_ISBN_978-952-00-3562-4.pdf?sequence=1 s. 23; vrt. myös Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992, 6 §).

Huumeainetestistä koskeva todistus sisältää selvityksen siitä, onko opiskelija käyttänyt päihteitä muihin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hänen toimintakykynsä on heikentynyt – mutta siinä ei oteta kantaa epäilyyn huumeaineriippuvuudesta (https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131873/URN_ISBN_978-952-302-722-0.pdf?sequence=1, s. 137) – johon liittyvä epäily voi kuitenkin olla testaukseen määrittämisen

perusteena. Näin ollen vaikuttaa epäjohtonmukaiselta, että testauksen kriteerinä voi olla seikka, jota ei kuitenkaan voida kyseisellä testauksella selvittää.

Lisäksi esim. Unifi ry:n laatiman päihdeohjelmamallin (<https://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2019/09/OpiskelijoidenPaihdeohjelma2019.pdf>) mukaan: ”Testiä koskevan todistuksen esittämisestä kieltäytyminen voi johtaa kurinpitotoimiin: rehtori voi YOL 45 §:n nojalla antaa opiskelijalle kirjallisen varoituksen. Mikäli opiskelija varoituksen saatuaan toistuvasti kieltäytyy esittämästä testiä koskevaa todistusta, yliopiston hallitus voi erottaa opiskelijan määrääjäksi, enintään yhdeksi vuodeksi.” Edellä mainittu tulkinta näyttää perustuvan kurinpitopykälän 2 momenttiin, jonka mukaan teon tai laiminlyönnin ollessa vakava tai jos opiskelija jatkaa 1 momentissa tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa määrääjäksi. Näin ollen totean, että suostumuksenvaraisesta huumausainetestistä toistamiseen kieltäytymisen katsominen epäasialliseksi käyttäytymiseksi antaa kuitenkin perustellun aiheen epäillä huumausainetestin tosiasiallista suostumuksenvaraisuutta.

5) Opiskelun aikaisen huumetestauksen edellytyksenä on koulutuksen järjestäjän laatima päihdeohjelma. Kuitenkin SORA-hankkeen alussa tehdyssä selvityksessä huumausainetestausprosessi oli niin koulutuksen järjestäjien kuin opiskeluterveydenhuollonkin vastauksissa arvioitu heikoiten toimivaksi osaksi SORA-lainsäädäntöä. SORA-hankkeen väliraportin mukaan huumausainetestausprosessia tulisikin jatkossa selkeyttää, sillä testauksen käytännöt ja prosessi on koettu usein hankalaksi ja hitaaksi, käytännöt epäyhteneväisiksi ja vastuut epäselviksi. (https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/61ae8022-4952-4764-a483-3808d2c0cdcb/4577cc7e-f65e-48fb-9cfd-c87d19344bea/RAPORTTI_20180621065849.pdf) Lisäksi nyt lausuttavana olevassa hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, että opiskeluterveydenhuollosta saatujen tietojen mukaan oppilaitosten ja korkeakoulujen päihdestrategiassa tai päihdeohjelmamallissa on aukkoja (mihin liittyen opetushenkilöstö ei aina reagoi epäilyihin riittävän ajoissa tai ollenkaan) ja oppilaitokset ovat mm. pyytäneet testauksia virheellisin perustein eivätkä lain edellytykset testin pyytämiseen ole täyttyneet.

6) Todettakoon lisäksi, että huumausainetestauksen osalta tulee huomioida myös 14.11.2014/932 65 §, jonka mukaan tiedon haltijalla (opiskeluterveydenhuollon henkilöstöön kuuluvalla) on oikeus antaa salassapitosäännösten estämättä opiskelijan terveydentilaa ja toimintakykyä koskevia ja tehtävien hoidon kannalta välttämättömiä tietoja (esim. tieto opiskelijan akuutista huumeiden käytöstä) esimerkiksi oppilaitoksen rehtorille tai johtajalle ja oppilaitoksen turvallisuudesta vastaavalle muulle henkilölle, jotta opiskelun turvallisuus voidaan varmistaa. Tällaisessa tapauksessa tulisi sovellettavaksi myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 29 §:ää, jonka mukaan viranomaisen voi antaa toiselle viranomaiselle tiedon salassa pidettävästä asiakirjasta, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen säädetty. (Ks. myös https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/170668_koulutuksen_jarjestajille_keinoja_puuttu_a_opiskeluun_soveltumattomuuteen_0.pdf s. 85)

Edellä mainitusta huolimatta SORA-tilannekatsauksen (2018) mukaan koulutuksen järjestäjät kokevat usein, ettei tieto kulje opiskeluterveydenhuollosta, ja epäselvyyttä on siitä, mitä tietoa ja kuka saa välittää ilman opiskelijan suostumusta. Lisäksi tilannekatsauksessa todetaan, että: ”Tiedonkulun haasteet ovat salassapitosäädösten ja niiden tulkintojen takia erityisen haastavia SORA-prosesseissa, mutta nousevat haasteeksi myös yleisemmin opiskelijoiden tukitoimia pohdittaessa ja toimeenpantaessa.” Lisäksi lakiin on esitetty toivomus selkeämmistä kirjauksista koskien hoitohenkilökunnan eettisiä ja oikeudellisia vastuita. (https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/61ae8022-4952-4764-a483-3808d2c0cdbc/ced38387-586d-4d9e-8952-eb6f9766443/MUISTIO_20180621063541.pdf)

7) Kokonaisuutena arvioiden jää epäselväksi, mitä opiskelun aikaisella huumausainetestauksella lopulta saavutetaan – tai ollaan saavuttamatta. Kyseessä on pelkästään kurinpidollinen elementti ja rankaisuun perustuva lähestymistapa. Viitaten siihen, että aiemmin alkoholitestauksen mahdollistanut päihdetestausta koskeva säännös muutettiin lausuntokierroksen jälkeen koskemaan ainoastaan huumetestausta (HE 164/2010 vp), on tässä yhteydessä perusteltua kysyä: Voitaisiinko kaikkien asianosaisten kannalta parempia lopputuloksia saavuttaa luopumalla opiskelunaikaisesta huumetestauksesta ja soveltamalla sen asemesta jo voimassa olevia säädöksiä liittyen koulutuksen järjestäjän oikeuteen määrätä opiskelija terveydentilan toteamiseksi tarkastuksiin ja tutkimuksiin?

Viitaten edellä esittämäni sekä Itä-Suomen yliopiston Oikeustieteiden laitoksen Pauli Rautiaisen antamaan lausuntoon tästä lakiesitysluonnoksesta, katson, että SORA-lainsäädännöstä voisi olla perusteltua luopua, ainakin huumausainetestauksen osalta.

38 a § OPETUKSEEN, KÄYTÄNNÖN TEHTÄVIIN TAI HARJOITTELUUN OSALLISTUMISEN EPÄÄMINEN

Ehdotetun pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että opiskelijan oikeus osallistua opintoihin kuuluvaan harjoitteluun tai käytännön tehtäviin olisi mahdollista evätä siihen saakka, kunnes hän esittää huumausainetestiä koskevan todistuksen. Epäämistoiimeen liittyen opiskelijan oikeutta opiskella ehdotetaan turvattavaksi ammatillisessa koulutuksessa säätämällä koulutuksen järjestäjälle velvoite päivittää opiskelijan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, millä turvattaisiin opiskelijan mahdollisuus hankkia osaamista muutoin kuin käytännön tehtävissä. Olisiko korkeakouluillekin perusteltua syytä säätää vastaava velvoite tarjota ohjausta opiskelijan opintojen etenemisen turvaamiseksi?

Epäselvältä vaikuttaa erityisesti pykälän säännöskohtaisten perusteluiden kohta, jossa perustellaan epäämistointia huumausainetestiä koskevan todistuksen vaatimisen yhteydessä ja epäämisen kestoksi määritellään yksi kuukausi, jolloin ”huomioitaisiin erilaiset tilanteet, jossa opiskelija ei saisi toimitettua todistusta, vaikka olisi muutoin suostunut testiin.” Nähdäkseni on aiheellista kysyä, onko pidettävä hyväksyttävänä, että opiskelija ei suostuessaan saisikaan mahdollisuutta todistaa häneen kohdistuneita epäilyjä aiheettomiksi? Mikäli korkeakoulu vaatii opiskelijalta huumausainetestiä koskevaa todistusta, minkä tahon tulee varmistaa, että opiskelijalla on siihen suostuessaan

tosiasiallinen mahdollisuus antaa huumausainetesti? Toivoisin lainsäätäjän arvioivan, olisiko perusteltua säätää myös YTHS:n velvollisuudesta järjestää tilaisuus huumetestin antamiselle tietyssä määräajassa.

Totean myös, että kun positiivisen huumausainetestin ainoana seuraamuksena voi olla kirjallinen varoitus kurinpitotoimena, niin esitetty opiskeluoikeuden epäämistoimi testiä koskevaa todistusta odotettaessa vaikuttaa varsin epäjohdonmukaiselta, sillä opiskeluoikeuden epääminen puuttuu oikeuteen opiskella merkittävässä määrin enemmän kuin kurinpitotoimena annettava kirjallinen varoitus.

38 b § OPISKELUOIKEUDEN PIDÄTTÄMINEN

Viittaan tämän pykälän yhteydessä jo aiemmin 32 §:ssä toteamaani: Mikäli pykälän sanamuoto jää ehdotetun mukaiseksi ja kun opiskelijan kieltäytymisellä olisi merkittäviä oikeusvaikutuksia, lain esitöistä olisi nähdäkseni oleellista ilmetä, millä tavalla opiskelijan kieltäytyminen on todennettava. Voisiko kaikkien asianosaisten kannalta olla selkeintä, jos opiskeluoikeuden pidättäminen ei liittyisikään nimenomaisesti kieltäytymiseen vaan tarkastusten ja tutkimuksen osalta niihin liittyvän lausunnon toimittamiseen ja rikosrekisteriotteen osalta sen nähtäväksi antamiseen?

39 § MENETTELY OPISKELUOIKEUDEN PERUUTTAMISTA KOSKEVASSA ASIASSA JA KURINPITOASIASSA

Pykälän 1 momentin selkeyttämistä informatiivisella viittauksella hallintolakiin voi pitää erittäin kannatettavana. Lisäksi ehdotetun 3 momentin mukaisen opiskeluoikeuden pidättämiseen liittyvän päätöksenteon siirtäminen hallituksesta rehtorille vaikuttaa tarkoituksenmukaiselta, etenkin kun päätöksestä voi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

40 § TERVEYDENTILAA JA RIKOSTUOMIOITA KOSKEVIEN ASIOIDEN KÄSITTELY

Pykälän 1 momenttiin liittyen pyydän lainsäätäjää huomioimaan, että oppilaitosten ja korkeakoulujen opiskeluhuollon ja opiskeluhuvinvoinnin tehtävissä eri tehtävänimikkeillä työskentelevät (esim. laillistetut sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt kuten kuraattorit ja psykologit) saattavat käsitellä opiskelijaa koskevia arkaluonteisia tietoja, vaikka he eivät valmistele tai tee päätöksiä opiskelijavalinnasta, opiskeluoikeuden peruuttamisesta, opiskeluoikeuden palauttamisesta tai kurinpidosta taikka anna lausuntoja mainituista asioista. Mainittujen henkilöstöryhmien osalta tietojen käsittely perustuu opiskelijan omaan kertomaan.

58 § MUUTOKSENHAKU AMMATTIKORKEAKOULUN PÄÄTÖKSEEN

Opiskeluoikeuden peruuttamiseen ja palauttamiseen liittyvän muutoksenhakusääntelyn yhtenäistäminen vastaamaan hallintoasioiden muutoksenhakua koskevaa yleissääntelyä on erityisen kannatettava, sillä muutos on omiaan varmistamaan opiskelijoiden yhdenmukaista kohtelua.

MUISTA TOTEUTTAMISVAIHTOEHDOSTA JA NIIDEN VAIKUTUKSISTA

Koulutuksen järjestäjän ja opiskeluterveydenhuollon välisestä yhteistyövelvoitteesta todettakoon, että SORA-hankkeen työryhmä oli ehdottanut lainsäädäntöön lisättävän koulutuksen järjestäjän ja opiskeluterveydenhuollon välinen yhteistyövelvoite SORA-asioihin liittyen, miltä osin esitysluonnoksessa todetaan, että ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 124 §:n 4 momentin mukaisesti lainsäädännössä on jo säädetty koulutuksen järjestäjän ja opiskeluterveydenhuollon välisestä yhteistyöstä eikä sääntelyä ole tarpeen tältä osin täsmentää. Tältä osin haluan kiinnittää lainsäätäjän huomiota siihen, että myös korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (17.5.2019/65, muutos 25.5.2022/379) 8 §:ssä säädetään yhteistyövelvoitteesta YTHS:n, korkeakoulujen, Kelan, opiskelijoiden sekä muiden tarvittavien tahojen välillä.

Voitte arvioida muutosehdotusten vaikutuksia alla olevaan tekstikenttään

Taloudellisista vaikutuksista totean seuraavaa:

Huumausainetestien kustannukset jäävät koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen maksettavaksi. Taloudellisten vaikutusten osalta on syytä huomioida, että HE 164/2010 vp:ssä arvioitiin huumetestin kokonaiskustannukseksi 40-55 euroa näytteenottokustannuksineen. Tällä hetkellä YTHS:n SORA-huumausainetestauksen kustannus on 274,00 euroa, samaan aikaan kun opintoihin soveltumattomuuden arvioinnin kustannukset ovat 397,00–932,00 euroa (<https://www.yths.fi/palvelut/opiskeluyhteisoty/sora-lainsaadantoon-perustuva-huumausainetestaus/sora-tutkimuspakettien-hinnat/>).

Vaikutuksista hakijan ja opiskelijan asemaan totean seuraavaa:

Opiskelijan oikeusturvaa on omiaan parantamaan mm. ehdotus, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän ja korkeakoulun olisi opiskeluoikeuden peruuttamista koskevan päätöksen jälkeen ohjattava opiskelijaa hakeutumaan muuhun koulutukseen tai tarvittaessa muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin. Myös ehdotus siitä, että opiskelijan siirtäminen olisi mahdollista vain opiskeluoikeuden peruuttamisen yhteydessä, on omiaan lisäämään opiskelijan oikeusturvaa, sillä hän saisi joka tapauksessa opiskeluoikeuden peruuttamisesta valituskelpoisen päätöksen ja voisi saattaa asiansa riippumattoman lainkäyttöelimen tutkittavaksi.

Muuta:

Lakiesitysluonnoksen mukaan lakien toimeenpanoa tuetaan informaatio-ohjauksella keväällä 2023, minkä lisäksi järjestetään koulutustilaisuus ja päivitetään SORA-opas. Toivon, että tässä yhteydessä huomioidaan todetut käytännön haasteet sekä se, että ”selvennystä kaivataan ainakin tulkintoihin koskien salassapitoa ja tiedonkulkua, opiskelijaksi soveltuvuuden ja toimintakyvyn arviointia sekä huumausainetestausta. - - Selkeyttä kaivataan ilmoittamisoikeuteen ja toimintaohjeet koulutuksen järjestäjän, opiskelija- ja opiskeluterveydenhuollon toimijoille, samoin kuin laajemmin hoitotahojen, muiden sidosryhmien ja viranomaisten välille.” (https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/61ae8022-4952-4764-a483-3808d2c0cdcb/ced38387-586d-4d9e-8952-ebe6f9766443/MUISTIO_20180621063541.pdf)

Annina Vilkas
laillistettu sosionomi